

ta puudutab, muutub kullaks. Ta räägib oma kutseoskustest, jazz-kitarristist lavastajani, ning sooritab ka korvpalliga osavaid trikke.

Stepanov kehastub omamoodi tema vastandiks (nojah, oma ootuste kohaselt kanname selle rolli muidugi ise talle üle, ikka neid eelnevaid lavastusi silmas pidades). Tema ei kohane. „Planet Alexithymias“ oli pikk arstistseen, kus katsetati haamrikelega närvireaktsioone. Stepanov näitab, mis tunne on, kui võid tunda koputust paremale põlvele hoopis vasaku kõrva taga või üldse mitte tunda. Või kui toal on väljumiseks uks, siis mis paneb eelistama näiteks keldriluuki. Kui meie ootuse kohaselt pidanuks reaalsus hakkama avanema kahe vastandliku tegelase erilaadses maailmatajus, siis Stepanovi taju ei jõuagi lahti hargneda: ta ei saa aega, et Astrovi ülevoolavale sotsiaalsele virtuoossusele vastukaluks rakendada oma aleksitüümiat.

Inimene kohaneb. Astrov tegi oma avatsete ebatraditsiooniliselt Kanuti metsas. Ausalt öeldes ei tahagi enam saali liikuda, ometi suunatakse meid sinna, etendus jätkub nagu teatris ikka. Näeme laval korvpallikorvi ja kitarre ning jõuame mõelda, kas need kolmandas vaatuses pauku ka teevad või jäävad märkima teostamata teo potentsiaali.

Järgneb Stepanovi monoloog, mille ta edastab vaatajale puurvalt otse silma vaadates. Räpp? Nüüd ütleb ta lauseid distantilt, justkui räägiks üldisest olukorrast, et kuidas asjad maailmas üldse on. Vaikselt hakkab teksti signema taas minavorm: Stepanovile tundub nii või naa. Varsti ta juba nõuab, ta tahab, et me vestleksime. Nüüd ta nägub. Tema teab, aga meie peame veel õppima. Tema jagab häid soovitusi, aga meie liigume rääkivast peast distantile, vabas-tame end näpuga viibutajast.

See tekst on kõige problemaatilisem koht lavastuses. Mõtted on head ja filosoofilised, aga nende vägivaldne pealesurumine ning enda meie hulgast väljaarvamise tõttu enese paremaks pidamine lausa solvab. Hämmingut lisab ka see, et salamisi on tunne, et see tekst on kogu lavastuse võti. Võib-olla eksime. Võib-olla oleme oma ambitsioonidest koormatud. Võib-olla oli see suvaline sõnavadin, võib-olla näitab ta siin läbi etenduse voolanud heatahtlikkuse vastandiks halba. Aga nii, nagu ta ka ise lavalt ütleb: hea ja halb sõltuvadki teo tegija kavatsusest.

Kodus loeme todasama teksti paberilt. Mõtiskleme. Ja siis jääb hoopis teine mulje. Järsku mõistame, et tegemist oli valjul häälel arutlemisega. Oma sise-maailmas hüppas Stepanov vaheldumisi minaks ja temaks või lausa nendeks. Ta vaatas ennast distantilt. Rääkides sinavormis, mõtleb ta mina peale. Stepanov mõtleb endast kolmandas isikus. Olgu peale. Püüame ette kujutada seda distantsti. Mina tulen endale tänaval vastu, ütlen tere. Pole kindel, kas see päris mina mulle vastaks. Edasi võib minna

väga põnevaks. Aga kui mina ja minu päris mina jäävad ka situatsioonist distantile, siis ei juhtugi midagi. Neil mõlemal on suva. Nii tekibki olukord, kus vaataval hakkab etendajast suva, mis sest, et tekst on tihe ja nõudlik. Teater on eelkõige kommunikatsiooni-akt, teater ei ole kirjandus. Siin muutub eriti oluliseks see, kuidas teksti antakse, enamik tähendustest tekib esitamisest, mitte niivõrd sisust.

Kui ainult see monoloog oleks olnud veidigi heatahtlikum, ehk oleksime nautinud lavale asetatud kaunist pilve, võluv etendaja seismas kontravalguses. Pühavaimu-poolse akna avanedes oleksime tajunud lärmakate turistide puudumist, Tallinna vanalinna lõpmatut vaikust. Mõistnud, et midagi on maailmas teisiti, et vabadus on võimalik. Ehk oleks ka tänavakossu saali asetamine leidnud sobiva tõlgenduse.

Enne etenduse lõppu teostatakse veel üks levinud etenduskuuni võte. Eri mikrofonidesse öeldakse: „Tere, mina olen see ja see, mul on mõtteid, tundeid ja soovet.“ Kõik kordub. See, kes ütleja on, ei ole enam üldse oluline. Ütleja võib olla ükskõik kes. Kõik minad ja sinad ja nemad sulanduvad üheks massiks. Ootamatult ütleb Astrov: „Kas te teate, et te istute puu otsas?“ Osutus. Nüüd olen mina taas mina ja tema tema. Meenub, et etenduse alguses rõhutas ta metsa. Me olime metsas ehk siis fuajees. Metallpostid, mida kanutilased metsapuudeks nimetavad, hoiavad üleval ka kogu tribüüni, kus me ütlemise hetkel istusime. Tõesti, sellisel juhul istume me puu otsas.

Kanutis on traditsiooniline ebatraditsiooniline. Seega on „Gangstarap“ tavaline lavastus. Teatri konventsioonidest ei peeta seal kinni ja see on konventsionaalne. Ehk on eriline see, et ka etenduskuunis on maad hakanud võtma staarid. Artjom Astrov ja Ruslan Stepanov on lõpmatult võluvad. Seekord pakkusid nad end välja imetlemiseks, selleks ise palju tegemata. Ja tänu popkultuurile omasele fännindusele pole enam oluline, mida laval täpselt tehakse ja kas teater leidis endale uue esietendusega midagi uut või mitte.

Või on koroona-kriisist tingitud liiga pika prooviperioodi negatiivsed mõjud jõudnud nüüd ka kohale? Pole ime, et lavastus on saanud liialt ambivalentne ja eklektiline, kui peab tegema lavastust, teadmata, kas ja millal saab sellest etendus, omamata infot selle kohta, kas lavastust tuleb esitleda voogteatris interneti kaudu või realses kontaktis publikuga. Lõpetame Stepanovi enda sõnadega: „Aga selleks, et teha erakordselt tähtsaid asju, polegi palju aega vaja, kusjuures, mida tähtsamad need asjad on, seda vähem kulub nende peale aega, aga ainult siis, kui te võtate selleks aega.“ Lavastuses „Gangstarap“ ei tulnud ühed asjad tähtsamana esile kui teised, ehk just sellepärast, et nende tarvis ei võetud aega.

Tallinna balletikool 75: gala ja „Klaasist loomaaed“

Kuidas arendada Tallinna balletikooli ja teatrite koostööd nii lõpetajate tööhõive kui ka eesti tantsupärandi säilitamise ja arendamise seisukohalt?

Tallinna Balletikooli gala. Esinesid Tallinna Balletikooli noorema ja vanema astme õpilased, Eesti Rahvusballiti tantsijad ning kooli LIV lennu lõpetajad: klassikalise balleti erialal Daria Chuvragina, Melani Mõtlik, Chrissy Ly Peedu, Maarja Praks ja Lola Liise Toome (Kaie Kõrbi erialaklass) ning kaasaegse tantsu erialal Polina Albert, Triinu-Liis Drenkhan, Darina Mamedguseinova, Anastasia Savenkova, Uljana Žuravljova ja Katrin Tani (Helen Veidebaumi erialaklass).

„Klaasist loomaaed“, lühiballett Tennessee Williamsi näidendi ainetel. Koreograaf-lavastaja Marina Kesler, heliloojad Alfred Schnittke, Philip Glass ja Yann Tiersen, kunstnik Raili Evert, valguskujundaja Rasmus Rembel. Tantsisid Lola Liise Toome, Maarja Praks, Patrick Foster, Marcus Nilson, Daria Chuvragina, Ali Urata, Eesti Rahvusballiti tantsijad ja Tallinna Balletikooli õpilased.

Etendused 6. ja 7. VI Estonia teatrimajas.

HEILI EINASTO, AARE RANDER

Tänavu 75. aastapäeva tähistav Tallinna balletikool tegi seda viimastel aastatel tuttavaks saanud viisil: kaheosalise õhtu esimene pool oli pühendatud galale ning teine pool eelkõige lõpetajatele loodud nüüdisaegse tantsukeelega originaal-lavastusele, milleks sel korral oli Marina Kesleri Tennessee Williamsi ainetel „Klaasist loomaaed“. Kesleri balletikoolile loodud lavastused – meenuvad „Tütarlaps ja surm“ (2017) ning „Kolm öde“ (2018) – ei tee noortele (kelle kõrval on sageli kaasatud ka kooli vilistlased ja rahvusballiti tantsijad) mingit hinnaalandust teemavalikus ega vormilistes lahendustes. Tegemist on lühilavastustega, mis võiksid edukalt kaunistada mis tahes balletiteatri repertuaari.

Selline originaalteoste lavastamine (2019. aastal Jevgeni Gribi Pablo Picasso loomingust lähtuv „Noorusel pole vanust“ on „Picasso“ pealkirja all nüüdisaegselt Eesti Rahvusballiti repertuaaris) ei ole kuigi levinud tava: sageli on balletikoolide lõpulangust muinasjutud, „Coppelia“ või abstraktsed klassikalised teosed (Mihhail Fokini „Chopiniana“, süžeedud fragmendid Marius Petipa „Bajadeerist“ või „Paquitast“, Lev Ivanovi luikede vaatus jms). Loomulikult on balletiliteratuuri tundmine hädavajalik (selleks on ju galaosa), kuid tantsija isikupära ja võimet luua tervikroll toovad kõige paremini esile just neile loodud teosed. Seda enam et teater ootab üha küpsemaid artiste, kes oskavad iseseisvalt töötada.¹

„Klaasist loomaaed“ oli üles ehitatud eelkõige kahele naisele (lõpetajatele): jõulisele ema Amandale (Lola Liise Toome) ja õrnahingelisele Laurale (Maarja Praks). Näidendis on Laura invaliid, lavastuses on tema „puudeks“ liiga õrn ja romantiiline natuur, mis ajendab teda põgenema oma klaasist loomade maailma. Sama hapra hingega on tema vend Tom (Patrick Foster Estoniast), kelle soov kirjanikuks saada sureb argiilma asisusse.

Kesler on ehitanud balleti talle juba nii omaseks saanud stseenide kontrastile, milles lüürilisemad ja romantilisemad pildid vahelduvad hoogsate, mõnikord rämedategi olukordadega. Selles balletis jäid erilisel kõlama pallimängusteeni ehedus ja köitvus – nais, nagu oleksidki keset hasartset mängu, ümbritsetuna eri vanuses, innustunud palluritest. Selle kõrval mõjus Laura kujutluses toimunud tema ja Jimi (kooli vilistlane Estoniast Marcus Nilson) duett eriti kaunilt unistuslikuna. Meelde jääb oli ka Laura ja ema vaheline pingestatud kõnelus, mida punkteerisid Keslerile nii omased nurgelised liigutused, mis toonitasid vestluse teravat iseloomu. Veenvate ja pingestatud rollidega avaldasid muljet kõik osalised ja see demonstreerib Kesleri head vaistu osaliste valikul ning tantsijatega töötamisel.

Mõned küsitavused siiski jäid. Kavalehel olid märkimata jäänud laulude autorid, näiteks Louis Armstrongi esitatud „It's a Wonderful World“ (George David Weiss), millega ballett sisse juhutati. Tuleb mainida, et enam ei piisa üksnes heliloojate nimetamisest, vaid akadeemiline hea tava eeldab kavalehel ka teoste nimetamise, ning kui esitus on salvestatud, siis ka salvestise andmed. Eri ajastutest ja erisuguse stiiliga muusikateoste lõimimine nõuab tundlikku kõrva ja kätt, millest sel korral aeg-ajalt puudu jäi. Ühtlaselt sinistes toonides kujundus ja kostüümid olid iseenesest sümpaatsed, ent piir reaalse ja unistuste maailma vahel jäi seekord soovimatult segaseks, kuigi mõistetav, et lavastuse väljatoomine pandeemiast tingitud piirangute olukorras oli keeruline.

Muidugi oleks meeldiv näha „Klaasist loomaaeda“ uuesti, teos väärrib suuremat publikut, seda enam et rollid (ja teema tervikuna) pakuksid võimalusi professionaalidele: rahvusballiti Marcus Nilson ja Patrick Foster avanesid uuest küljest ning löid nüansirikkad karakterid.

Järg pöördel.